

Bo Lönegren, 0243-75496
Liza Jakobsson, 0243-75978

Datum
2004-09-24

PM

angående krav på alkolås för användning vid kvalitetssäkring av transporter eller för privat bruk.

Bakgrund

Många ställer frågor om godkännande av alkolås. De enda godkännande Vägverket gör av alkolås är för de lås som ska användas inom försöksverksamheten med villkorlig körkortsåterkallelse. För denna verksamhet ska alkolåset uppfylla kraven i den s.k. Alberta specifikationen eller kraven i Vägverkets specifikation (TR 65A 2003:20628). Det finns också ett europeiskt förslag till specifikation framtaget av CENELEC. Denna specifikation är främst avsedd för alkolåsprogram liknande den svenska försöksverksamheten med en villkorlig körkortsåterkallelse och är innehållsmässigt mycket lik den tidigare nämnda svenska specifikationen.

För alkolås avsedda att användas antingen vid kvalitetssäkring av transporter eller för privat bruk, finns inga formella krav. Emellertid bör man som köpare, ställa sig vissa frågor för att få rätt kvalitet på låset i förhållande till hur man avser att använda detta samt i förhållande till den faktiska kostnaden. Följande kan då tjäna som vägledning.

Krav på alkolås vid inköp

De alkolås som idag finns på marknaden är relativt dyra, det är därför viktigt att ta ställning till vad man får för pengarna. Man bör också undersöka vilka kostnader som tillkommer för service och kalibrering av låsen liksom hur tillgången är på sådan service på den ort man befinner sig.

Dagens lås kan enkelt delas in i två grupper. En grupp som använder en bränslecell som sensor för alkohol och en som använder halvledarsensor. Den första kännetecknas av att låsen är i praktiken alkoholspecifika d.v.s. de reagerar endast på alkohol. Den andra gruppen kan reagera också på andra ämnen, främst tobaksrök och bensinångor. Bränsleceller är normalt också stabilare över tid men åtminstone för nya alkolås med halvledarsensorer säger tillverkarna att de löst detta problem. Alkolås med bränslecell har traditionellt en längre uppstartstid men detta säger leverantörerna att man i stort kommit till rätta med. En väsentlig skillnad är att alkolås med bränslecell är avsevärt dyrare i inköp.

Inför ett inköp bör man först ställa sig några viktiga frågor.

- ✓ Vem som ska använda alkolåset?
- ✓ Är falska positiva utslag (d.v.s. att låset reagerar som om det var alkohol trots att det inte var det t.ex. p.g.a. tobaksrök) ett problem? Vet man hela tiden vem som ska köra fordonet och denne inte är rökare kan man ju i praktiken bortse från detta. Även vissa födoämnen och liknande kan innehålla alkohol som kan ge utslag i låset. Seriösa leverantörer påpekar dessa förhållanden och hur man ska hantera dem.
- ✓ Finns teknik för att minimera risken för manipulation? Alkolåsen ifrågasätts ofta därför att de sägs kunna gå att kringå genom att t.ex. använda tryckluft eller en ballong. För att minska sådant ifrågasättande liksom, åtminstone om flera ska använda samma fordon, eliminera sådana försök bör låsen vara försedda med någon form av teknik för att förhindra manipulation.
- ✓ Kan leverantören lämna tillfredsställande garantier (t.ex. genom service och kalibrering) för stabiliteten hos sensorn?
- ✓ Hur man avser att använda alkolåset? Ska det enbart fungera som ett lås eller behöver jag också få information angående t.ex. misslyckade startförsök eller försök till manipulation? För privat bruk räcker det säkert med att låset fungerar som just ett lås men för kvalitetssäkring behövs säkerligen någon form av datalagring för uppföljning.
- ✓ En viktig fråga är hur åtkomsten till information som lagras i alkolåset är för användaren, liksom vilken sorts information man kan få. Ett alkolås levererar oftast stora datamängder. Att lagra data är idag relativt billigt och ett sorteringsprogram är därför viktigt för att kunna få ut enbart väsentlig information. Även hur informationen överförs till användaren av systemet är en intressant fråga.
- ✓ Alla alkolås måste kalibreras för att garantera rätt funktion. Kostnader för denna kalibrering liksom hur ofta den måste ske samt var och hur den genomförs är väsentliga.

Slutligen bör man också ställa sig frågor om låsets montering och allmänna hållbarhet.

- ✓ Är monteringen enkel, kan låset på något sätt störa fordonets övriga funktioner eller är låset i övrigt konstruerat så att det klarar de påfrestningar som det utsätts för vid daglig användning i ett fordon? Kan monteringen ske så att det ur säkerhetssynpunkt blir bra (islag

vid t.ex. en krock).

- ✓ Garantier är alltid viktiga. Vilka garantiåtaganden lämnar leverantören?

Bilaggt finns en enkel checklista för inköp av alkolås.

Krav på alkolås vid upphandling av transporter

För upphandling av transporter kan man enkelt formulera kravet utifrån hur man avser följa upp kraven.

Grundkravet kan vara att man ställer krav på att transportören har system som kan förhindra onyktert framförda transporter. Detta kan uppnås genom regelbundna drogtester eller genom alkolås i fordonen.

Man kan sedan bygga på detta krav, med att transportören ska kunna redovisa hur detta system fungerar. Vid drogtester kan man t.ex. använda sig av protokollföring och vid alkolås använder man loggningsfunktionen i låsen. Dessa protokoll eller loggar ska kunna redovisas för beställaren.